

¹⁰⁵ Філінюк А.Г., Ігнат'єва Т.В. Торговельно-економічні зв'язки Правобережної України в умовах інкорпорації та геополітики Російської імперії (кінець XVIII – 50-ті роки XIX століття): Монографія. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет: редакційно-видавничий відділ, 2006. – 316 с.

¹⁰⁶ Михайлик А.О. Виробництво і торгівля спиртними виробами на Поділлі у II половині XIX – на початку XX ст. // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2001. – Т. 5 (7). – С. 126-131.

¹⁰⁷ Воловик В. П. Соціально-економічне становище Поділля наприкінці XIX – на початку XX ст. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця: видавничий відділ Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського, 2001. – Серія: Історія / За заг. Ред. П.С. Григорчука. – Вип. III. – С. 56-70.

¹⁰⁸ Завальнюк О.М. Могилів-Подільський напередодні Першої світової війни // Перша Могилів-Подільська краєзнавча конференція: матеріали та доповіді. – Могилів-Подільський, 1996. – С. 68-70.

Summary

*Lubim Orłowskiy
(Kamianets'-Podil'skiy)*

Jewish community Podilya in researches of foreign and ukrainian scientists

In the article the analysis of the works of the historians on the issue of the life of the Jewish community in Podilya region in the second part of the nineteenth and at the beginning of the twenty centuries is given.

Key words: Podilya region, the Jewish community, ethnos, «the territory of the settlement», trade, religion.

УДК: 930(477.8),18”

*Віталій Скоморовський
(Івано-Франківськ)*

РОЗВИТОК ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У XIX ст.

У розбудові Української незалежної держави чи не найважливішу роль відіграють завдання формування національної самосвідомості та історичної пам'яті українського народу. В їх реалізації суттєвим чинником виступає історичне краєзнавство яке є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом в сфері матеріальної і духовної культури.

Ключові слова: західноукраїнські землі, краєзнавчі дослідження, краєзнавство, історичне краєзнавство, народознавчі товариства.

Деякі аспекти, що розглядаються у статті, досліджуються у публікаціях П.Тронька, О.Шеремети, В.Прокопчука, О.Уривалкіна, В.Грабовецького, Б.Гаврилів та багатьох інших дослідників. На сучасному етапі проблема розвитку історико-краєзнавчих досліджень в західноукраїнських землях зазначеного періоду вивчена недостатньо. Згадані науковці висвітлюють окремі аспекти цього питання.

У попередніх дослідженнях науковцями аналізувалося питання розвитку окремих складових частин загального краєзнавства. Частково розроблялись проблеми дослідження джерельної бази історичного краєзнавства. Дещо більшого висвітлення, на нашу думку, потребує відображення впливу суспільно-політичних рухів і процесів у західноукраїнських землях вказаного періоду на особливості розвитку історичного краєзнавства. Стаття передбачає об'єктивний підхід до вирішення зазначених проблем.

Історичне краєзнавство має глибоке коріння і давні традиції. У своєрідній формі воно існувало в Галичині, яка входила до складу Австро-Угорської імперії. У творах німецьких авторів кінця XVIII ст. подавались відомості про Галичину, містяться перші відомості про край. Певний науковий інтерес становлять «Записки» М.Гакета, робота О.Щепановського «Nedza Galicji w cyfrach», дослідження Вітольда Левицького «Materiaiy do obce zydioiu». Виразом пошвавлення зацікавлень у цій галузі став місячник «Ekonomista Polski», заснований К. Рутовським та О. Щепановським. Журнал опублікував у перших числах цінні праці своїх видавців. Наступні номери не завжди витримувалися на рівні попередників, але містили важливий дослідницький матеріал¹.

На кінець XVIII – початок XIX ст. просвітницькі й наукові інтереси в галузі краєзнавства призупинились. Певною мірою відродив працю на цій ниві А. Чарноцький (Зор'ян Ходаковський). Він записував пісні, вірування, звичаї, описував руїни і кургани, вивчаючи матеріали дохристиянської Слов'янщини. Проте його записи були опубліковані частково.

1812 р. польський вчений М. Червінський опублікував «Obrazy z okolic Naddniestrskich», де подана ґрунтовна характеристика руського (тобто українського) народу. Засноване 1816 року в Перемишлі руське (українське) товариство для поширення просвіти обіцяло зайнятися пізнанням стану руського (українського) люду, однак через вплив латинського духовенства залишилось нездійсненим. 1822 р. в календарі «Der Pilger von Lemberg» М. Зубрицький звертає увагу на красу й важливість руських (українських) народних пісень і подає текст однієї з них.

Подорожі по рідному краю з метою вивчення його історичних та природних об'єктів, записування усних народних творів розпочала «Руська трій-

ця». Її матеріали частково надруковані в альманасі «Русалка Дністровая» (1837) під рубриками «Пісні народні» та «Старина». М. Шашкевич гостро відчував необхідність успадкування з народної пам'яті і звичаєвих традицій усього того, що вкладалося ним у зміст слова «старина» (минуле, відображене в народній творчості)².

Згідно з дослідженнями вчених у 1834–1840 роках проявляється найбільша краєзнавча діяльність Я. Головацького. Він подорожував по Галичині, Західному Поділлі, Буковині, Закарпатті. Результати його збиральницької роботи відображені в чотирьох книгах збірника «Народные песни Галицкой и Угорской Руси» (1878).

І. Вагилевич ще в середині 1830-х років досліджував архаїчні пам'ятки скельного будівництва у Сколівських Бескидах – біля сіл Розгірче, Труханов та інших. Особливу увагу дослідник звернув на скелі в Уричі та Бубнищах, присвятивши їм окремі розвідки, в яких, крім історичних екскурсів, подано легенди про велетів, з якими народ пов'язував утворення цих скель.

Власні фольклорно-етнографічні дослідження І. Вагилевич опублікував наприкінці 30-х – на початку 40-х років у польській та чеській пресі; серед них: «Гуцули, мешканці східного узгір'я Карпат» (1837), «Бойки, русько-слов'янське плем'я в Галичині» (1839), «Лемки, мешканці західного узгір'я Карпат» (1841). Редагуючи 1848 року часопис «Дневник Руський», він помістив ряд статей з історії і тогочасності Західного Поділля і Галичини.

У 1860-х роках у Галичині були популяризовані твори Т. Шевченка, П. Куліша, М. Максимовича, М. Костомарова та інших українських вчених, що сприяли посиленню інтересу до збору краєзнавчих матеріалів.

У 1870 році з'являється брошура П. Рапацького «Ludnosc Galicji», де вперше зроблено спробу вивчення демографічних процесів населення. 1892 року вийшла праця польського історика Болеслава Лімановського «Galicja». Досліджуючи людські оселі Галичини, автор подав фрагментарний опис історії міста Львова. Зокрема, він зауважив, що політичною і культурною столицею Галичини є місто Львів, збудоване за часів правління князя Льва Даниловича. На кінець 1888 р., крім військової залоги, у місті нараховувалось близько 120 тисяч населення. Розмовною мовою була польська³. Згадавши Карпати, автор називає і поляків, що проживають у Будапешті. Далі описує Підгір'я, характеризує ріки, що його перетинають, Віслу з притоками, Дністер, Прут і Черемош, подає головні напрямки пануючих вітрів, побіжно говорить про давні геологічні утворення.

Більшість тогочасної краєзнавчої літератури в Галичині – це праці переважно німецькою й польською мовами. Розвиток історичних досліджень другої половини ХІХ століття тісно пов'язаний з діяльністю польського Львівського краєзнавчого

товариства, що протягом довгого часу видавало «Kwartalnyk Historyczny» («Квартальник історичний»), на сторінках якого надруковано чимало матеріалів про Галичину, написаних переважно з позицій її приналежності до Польщі. З 1894 року у Львові почав діяти центр польських та українських досліджень – «Товариство народознавче», який видавав журнал «Народ»⁴.

Українське історичне краєзнавство репрезентували в той час Д. Зубрицький, І. Шараневич, В. Площанський, В. Чернецький, І. Гавришкевич, В. Ільницький, брати Заклинські, Ю. Целевич. Фольклорно-етнографічним та літературно-краєзнавчим матеріалам, статтям про старовинні міста Галичини (Галич, Станіслав, Самбір) чимало місця відвів у галицькому літературному альманасі «Зоря Галицкая яко альбум на год 1860» тогочасний діяч Б. Дідицький. Г. Галька описав помічені ним етнографічні явища і видав «Народные обычаи и обряды из окрестностей над Збручем» (1862)⁵.

З метою детальнішої оцінки минулого Галичини Д. Зубрицький звернувся до архівних сховищ. В його розвідках «Нарис історії народу руського» (1836), «Kronika miasta Lwowa» («Хроніка міста Львова») (1844), «История древнего галицко-русского княжества» (три томи, 1852–1855), «Галицкая Русь в XVI столетии» (1862), написаних польською мовою та «язичієм», уперше введено в науковий обіг чимало невідомих історичних фактів, що підтверджували «руськість» (українськість) краю, тобто його споконвічну приналежність до українських земель.

Значний внесок у розвиток українського краєзнавства професора Львівського університету І. Шараневича, автора ґрунтовної «Истории Галицко-Владимирской Руси» (1863). Підсумком його праці в галузі краєзнавства стала книга «Географічно-історичні статті» (1875). Ним також було засновано музей Ставропігійського інституту, проводились археологічні розкопки⁶.

Одними із перших краєзнавців, котрі присвятили значну частину життя дослідженню та опису своєї «малої батьківщини», населених пунктів рідного краю, були В. Площанський, В. Чернецький та В. Ільницький.

Редактор львівської газети «Слово», В. Площанський протягом 1864–1875 років надрукував понад 80 історичних описів сіл, містечок, міст Східної Галичини та Західного Поділля. Ще інтенсивніше працював у цьому напрямку історичного краєзнавства В. Чернецький – священик, один з перших галицьких народолюбів, які відстоювали природну єдність Галичини та Наддніпрянської України. Протягом 1862–1900 років він опублікував цикли статей і нарисів про історію населених пунктів (Белза, Сокаля, Мостів Великих, Криниць, Магерова та багатьох інших), церков та парафій Галичини і Закарпаття у часописах «Слово», «Пролом», «Руська рада», «Діло», «Батьківщина» та інших. Чи-

мало краєзнавчого матеріалу дослідник подав до популярного освітньо-релігійного місячника «Книжочки місійні», який виходив у Бережанах, Тернополі, Львові, Перемишлі. За підрахунками історика Івана Крип'якевича, В. Чернецький є автором понад 100 історико-краєзнавчих праць, половина з яких – історичні портрети населених пунктів.

Історією стародавніх міст також цікавився священик, педагог і письменник В. Ільницький – директор гімназій у Тернополі та Львові, голова Руського педагогічного товариства. Він написав ряд історико-популярних статей і нарисів. Свого часу були відомі його праці «Стародавній Звенигород» (1861), «Стародавня Теревовля» (1862), історичні нариси «Олександр, князь Белзький», «Князь Лев», «Василько, князь Теревовлянський».

Дослідницькі традиції «Руської трійці» постійно розвивались. Необхідність пізнання рідного краю покликала до життя мандрівницько-краєзнавчий рух, започаткований у Галичині й Закарпатті ще в 1830–1840 роках⁷. 1848 року Іван Гавришкевич студентом здійснив ряд мандрівок, матеріали яких виклав у статтях «Записки з подорожі по Самбірських і Стрийських горах», «Грудневий перехід по Львівській околиці». Він зробив спробу природно-географічного районування Галичини, активно популяризував мандрівництво, заохочував усіх пізнавати свій край.

Науково значимою вважаємо подорож 1851 року Федора Білоуса, який пізніше став директором Коломийської гімназії. Автор описує Дністер – ріку «царицю родинних струй», чарівні краєвиди Карпат, села, зустрічі з селянами-солярами, міста Стрий, Болехів, Дрогобич (церкви та інші архітектурні споруди).

Особливу роль у розвитку українського краєзнавства відіграв Іван Франко. Саме тому дослідження місцевої історії, етнографії та фольклору займає особливе місце в науковій біографії вченого.

Письменника постійно цікавили побут і культура народу, їх залежність від економічних, політичних і соціальних умов, виробничої діяльності людей. Його не задовольняв тільки зовнішній опис явищ, він намагався розкрити й пояснити їх соціально-економічними умовами, у яких жив народ. Для кращого розуміння сучасності він вважав за необхідне вивчати й минуле народу, пам'яток якого, на жаль, за словами вченого, до нас дійшло дуже мало. «...тисячі і мільйони її джерел цезають безслідно, тисячі і мільйони фактів, жизней людських, ба навіть цілих племен пройшли і проходять незареєстровані, не лишаючи прямого, безпосереднього сліду своєї діяльності. Історія ніколи не стане і не може стати повною, скінченою, такою, про котру можна сказати: се будинок готовий, і ні одної цеглинки в нім не хибує»⁸.

Розвиваючи цю думку, він пізніше говорив: «...чим більше позбирається у нас цих пам'яток, чим

докладніше ми з ними познайомлюємось, тим ясніше виринає і зазначається у нас думка про одинцільність, неперервну суцільність літературної традиції і духовних інтересів на протязі нашої довгої вікової історії»⁹.

Таким чином, краєзнавство, на думку Івана Франка, повинно займатись науковим узагальненням матеріалу з сучасного життя народу, а для кращого його розуміння вивчати й побут минулого. За його словами, тільки в найновіший час з'являється наукове розуміння і пояснення пісень та інших усних народних творів як історичного матеріалу, як документа; «як в сучасній історичній науці зникло або поволі зникає апіористичне трактування предмета, тобто підтягування чи навіть підфарбовування історичних документів під певні наперед взяті схеми та конвенції, і вступає місце індуктивному відбудуванню минулого за допомогою якнайдокладнішого критичного розгляду і дослідження кожної цеглини, кожного елемента і кожної вміщеної в ньому деталі, – так і в етнографічній науці, яка під впливом вищезазначеного методу стає частиною історії культури; на місце давнішого некритичного користування сирим матеріалом усної народної літератури поволі вступає критичне опрацювання того матеріалу для наукових цілей»¹⁰. Проте вважаємо за потрібне уточнити, що І. Франко, як і багато вчених XIX ст., під поняттям «етнографія» розумів і народну творчість, і побут, і звичаї певної народності, тобто питання, вивченням яких займається краєзнавча наука. Він уважав, що в краєзнавчому дослідженні сучасного й минулого життя народу треба обов'язково використовувати також дані інших наук – історії, економіки, статистики, археології, етнографії, етнології тощо.

В останні десятиліття XIX століття краєзнавство в Галичині, Буковині і Закарпатті помітно активізується. Пізнання рідного краю ініціювали, посильно підтримували й практично розвивали товариство «Просвіта» та НТШ у Львові.

Для формування самопізнавальних інтересів українського населення багато зробило товариство «Просвіта», створене в грудні 1868 року. Найширшою і найпліднішою ділянкою його роботи була видавнича – підготовка і друк книг для народу та їх розповсюдження, організація мережі читальень-бібліотек як засобу піднесення національної самосвідомості. Настільними книгами в багатьох українських родинах стали щорічні «Календарі» «Просвіти», читанка «Зоря», часопис «Письмо з Просвіти», в яких подавалося багато історико-краєзнавчої інформації. Видавнича комісія товариства після аналізу спеціального анкетування, проведеного 1906 року в повітах, констатувала: «З великим інтересом народ читає речі історичні, особливо коли вони видані не в формі підручника, а в формі монографічній без перерахування сухих дат, а з цікавим зображенням подій, їхніх причин та ре-

зультатів... На першому місці, очевидно, повинна стояти рідна історія – проте не виключно»¹¹.

Історико-краєзнавчі пошуки членів товариства спонукали до заснування з 1886 року Музею «Просвіти», що започаткував українську національну музейну справу. Заходами «Просвіти» вийшли друком навчальний посібник для шкіл і широкого кола читачів «Карта Галичини, Буковини й Угорської Русі» (1887) О. Косткевича; перша вітчизняна наукова карта України «Народописна карта українсько-руського народу» (1896) Григорія Величка, створена на основі усіх відомих на той час статистичних даних і власних пошуків автора. За якістю вона не поступалася кращим європейським етнокартографічним виданням.

Розширення та поглиблення досліджень у західноукраїнських землях в досліджуваний період пов'язане, передусім, з НТШ – об'єднанням українських учених. Його завданням стало: розвиток науки, збирання та зберігання пам'яток старовини, створення бібліотек і музеїв.

Товариство дало можливість проявити себе в науці багатьом яскравим особистостям. З 1894 року поруч з І. Франком під крилом М. Грушевського на фольклорно-етнографічну ниву стає Володимир Гнатюк. Інтерес до краєзнавства, особливо в царині народної творчості, пробудився в нього ще під час навчання в Станіславській гімназії та Львівському університеті¹².

1896 р. він написав та опублікував першу працю «Лірники». І відтоді усе своє життя як справжній подвижник науки присвятив комплексному дослідженню етнографічних особливостей, соціально-економічного становища, народних пам'яток матеріального і культурного життя населення переважно двох регіонів України – Галичини та Закарпаття.

Експедиційне обстеження Східної Словаччини та Південної Угорщини, де проживали українці, тривало протягом 1895–1903 років. Шість мандрівок В. Гнатюка дали свої результати: він зібрав багатий фольклорний та етнографічний матеріал. Результатом закарпатських досліджень ученого стали монографічні фольклорно-етнографічні нариси «Руські оселі в Бачці» (1898), «Русини Пряшівської єпархії і їх говори» (1900) та інші. В історичному вимірі автор прослідкував розселення жителів краю, подав опис житла, господарсько-побутового укладу, розвитку ремесел, особливостей говірок та народної творчості¹³.

Збирання фольклорних матеріалів увінчалось шеститомною працею «Етнографічні матеріали з Угорської Русі» (1897–1911), першу книгу якої В. Гнатюк присвятив своїм учителям та співпрацівникам по НТШ М. Грушевському та І. Франкові¹⁴. Вивчаючи особливості побуту, обрядовості, мови закарпатських русинів, дослідник уже після першої мандрівки в цей край дійшов висновку про їхню органічну належність до українського народу.

З плином часу науковці все частіше звертаються до спадщини дійсного члена НТШ, одного з провідних діячів «Просвіти», краєзнавця, етнографа Володимира Шухевича (1849–1915). Ще замолоду всю свою творчу енергію він спрямував на збирання, студіювання та експонування етнографічних матеріалів з різних місць Галичини на різноманітних виставках і в музеях. У 28-річному віці В. Шухевич уклав список народно-мистецьких виробів, зібраних ним до того часу (1887), які свідчать як про великий обшир його пошукових мандрівок, так і про чудове розуміння традиційної гуцульської естетики.

Особливо плідною була його співпраця з польським етнографом та організатором музейної справи у Галичині Володимиром Дзедушицьким – засновником у Львові зведеного музею імені графів Дзедушицьких, у якому зосереджувались багаті збірки пам'яток природи та етнографії Західної України, організатора конкурсів на кращі краєзнавчі розвідки, та Людвіком Вержбицьким – директором міського промислового музею у Львові, який видав у 10 випусках атлас «Зразки домашнього промислу селян на Русі». Збирацька діяльність набрала такого розмаху, що стала широко відомою і серед сільського населення.

В. Шухевич створив у музеї Дзедушицьких окремий «Гуцульський відділ», 1894 року на Львівській крайовій виставці відкрив український етнографічний відділ, окрасою якого став архітектурно-етнографічний комплекс – праобраз майбутніх скансенів (музеїв просто неба), що становить особливу історичну, наукову і культурну цінність на сьогоднішній день¹⁵. Повідомляючи про виставку, преса високо поцінувала працю В. Шухевича. Зокрема, газета «Діло» зазначила, що він зумів «призбирати майже по всіх закутинах Галицької Русі характерні прикмети, використати їх і зложити з них гарний етнографічний образ українського люду»¹⁶.

Вінцем багаторічної пошуково-дослідницької діяльності професора Володимира Шухевича стала фундаментальна п'ятитомна праця «Гуцульщина. Матеріали до українсько-руської етнології» (1899–1908). У ній автор опублікував численні власні записи та описи самотніх пам'яток і явищ традиційної культури галицького краю.

З-поміж інших товариств прислужилось розвитку місцевих досліджень з історії, етнографії, статистики, мистецтва на Буковині й у Галичині «Руське товариство історичне», засноване у Чернівцях 1902 року. В його роботі брали участь професори Володимир Милькович (голова товариства), Степан Смаль-Стоцький (заступник голови), письменник Осип Маковей, молодий історик Мирон Кордуба. На щомісячних засіданнях історико-краєзнавці виступали з доповідями та повідомленнями, укладали колективними зусиллями географічний словник краю, збирали старожитності. В Букови-

ні популярністю користувались книги С.Смаль-Стоцького «Буковинська Русь: культурно-історичний образок», М. Кордуби «Ілюстрована історія Буковини»¹⁷.

Таким чином, вивчення розвитку краєзнавчих досліджень в західноукраїнських землях переконує в необхідності піднесення ролі історичного краєзнавства як науки, його значення в суспільному житті народу, що дасть перспективи для нових досліджень конкретних регіонів, міст і сіл нашої держави.

В конкретному вияві це означає активізацію науково-пошукової роботи із врахуванням специфіки регіонів, розгортання дослідження різних періодів місцевої історії, а також культури, природи, переосінку набутої віками величезної спадщини.

Весь комплекс проблем, пов'язаний з дальшим розвитком наукових, громадських, шкільних форм дослідження і пропаганди краю, повинен передбачити перспективну програму розвитку історичного краєзнавства в Україні. Слід прискорити роботу із розробки концепцій розвитку краєзнавства в добу суверенної України, докласти зусиль для її практичної реалізації. З огляду на це, кожний осередок з вивчення історичного краєзнавства повинен зробити відчутний внесок в зазначену програму, розробити ряд заходів з поглиблення історико-краєзнавчих досліджень у регіоні.

¹ Гаврилів Б. Галицьке краєзнавство. – Ч. I. – Коломия, 1997. – С. 66.

² Прокопчук В. С. Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років ХХ – початку ХХІ століття: від репресій, занепаду, до відродження, розквіту. – Кам'янець-Подільський, 2005. – 68 с.

³ Limanowski V. Galicya. – Warszawa, 1892. – S. 49.

⁴ Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття: Досвід. Проблеми. Перспективи. - К., 2000. – С. 38.

⁵ Історичне краєзнавство в Українській РСР / За ред. П. Тронька. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 42.

⁶ Матюшин Г.Н. Историческое краеведение. - М., 1987. – С. 47.

⁷ Уривалкін О. М. Історичне краєзнавство: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2006. – С. 37.

⁸ Franko I. Krajoznawstwo galicyjskie // Kurjer Lwowski. – 1892. – № 221. – С. 3.

⁹ Львівська наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 29, оп. 1, спр. 188, п. 69. – Арк. 17.

¹⁰ Franko I. Krajoznawstwo galicyjskie // Kurjer Lwowski. – 1892. – № 221. – С. 3.

¹¹ Історичне краєзнавство в Українській РСР / За ред. П. Тронька. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 42.

¹² Луцький Я. Український краєзнавчо-туристичний рух у Галичині (1830-1939 рр.). – Івано-Франківськ, 2003. – С. 51.

¹³ Шеремета О. М. Володимир Гнатюк і українська етнографічна наука кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – Львів, 2005. – С. 11.

¹⁴ Гаврилів Б., Любінець І. Історичне краєзнавство. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 73.

¹⁵ Закон України «Про музеї і музейну справу» // ВВР. – 1995. – № 25. – Ст. 191.

¹⁶ Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття: Досвід. Проблеми. Перспективи. - К., 2000. – С. 41.

¹⁷ Маланчук В. Розвиток етнографічної думки в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 89.

Summary

*Vitaliy Skomorovskiy
(Ivano-Frankivsk)*

The Development of Historical Regional Ethnographical Investigation in the West Ukrainian Lands in 19-th

The tasks of national selfconsciousness and historical memory of the Ukrainian people play the most important role in the Ukrainian independent state building. The main factor for their realization is the regional ethnography which is invaluable treasury of historical experience preservation for many generations.

Key words: West Ukrainian lands, ethnographical investigations, ethnography, historical ethnography, people's societies.

УДК 94: 329. 15 | (477. 82) „1988 / 1991”

*Василь Чура
(Львів)*

ВІДОБРАЖЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЮ КОМПАРТІЙНОЮ ПРЕСОЮ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ В ОБЛАСТІ НАПРИКІНЦІ 80-х рр. ХХ ст.

Обласні, районні та заводські компартійні періодичні видання, будучи слухняними виконавцями волі партапарату, у 1988 р. доклали зусиль, щоб показати антикомуністичний рух серед патріотично налаштованих мешканців області, як антидержавні спроби зруйнувати СРСР. Зберігаючи партійну спрямованість у 1989 р., компартвидання демонструють початки неупередженої оцінки національно-демократичних подій в регіоні. У 1990 р. політична позиція періодики КПУ зазнає помітних змін. Відбувається трансформація прокомуністичних періодичних видань у національно налаштовану пресу Львівщини.

Ключові слова: антикомуністичні виступи, страйки, мітинги, періодичні видання, статті, публікації, компартапарат, трансформація.

Ключового значення, щодо пропагування комуністичної доктрини, компартапарат надавав за-